

Den brittiska ministären sedan krigsutbrottet

Av
professor **HERBERT TINGSTEN**

Den vid krigsutbrottet sittande ministären Chamberlain var en fortsättning på den nationella samlingsregering, som bildats på hösten 1931 i sammanhang med den ekonomiska krisen. Samlingsregeringen hade emellertid efterhand närmast fått karaktären av en konservativ partiregering. Flertalet av dess ledamöter, med premiärministern i spetsen, voro högermän och den stöddes huvudsakligen av den konservativa majoriteten i underhuset. Vid det senaste valet, på hösten 1935, hade de konservativa erövrat omkring två tredjedelar av underhusmandaten, trots att majoriteten bland väljarna var mycket knapp. Arbetarpartiet, den egentliga oppositionen, hade blott omkring en fjärdedel av underhusplatserna, ehuru dess röstsiffra år 1935 var 8,3 millioner mot de konservativas 10,5. Utrikespolitiskt hade regeringens sammansättning alltmer kommit att präglas av den försonings- och eftergiftspolitik, som kulminerade i münchenavtalet i september 1938. Flera framstående politiker, som motsatt sig denna politik — främs Edén och Duff Cooper — hade utträtt ur regeringen. Win-

CHURCHILL,

som fick träda till styret vid tyska infallet i Holland och Belgien i maj 1940.

ston Churchill, som mer energiskt än någon annan varnat för den tyska regeringens expansionsplaner, hade icke tillhört den engelska ministären sedan år 1929.

Den självklara konsekvensen av Englands inträde i kriget blev under dessa förhållanden en ombildning av ministären. Dess innebörd klarlades främst därav, att Churchill blev marinminister och Edén minister för dominions. Vidare bildades ett krigskabinett på nio medlemmar, bland dem Churchill. I krigskabinettet koncentrerades beslutanderätten i de frågor, som nära berörde krigföringen. På många håll ansågs likväl, att regeringens ombildning icke varit tillräckligt genomgripande. Man ogillade, att Chamberlain, trots att hans försoningspolitik misslyckats, bevarade ledningen och att en rad ministrar, som helt anslutit sig till denna politik, såsom Simon Hoare, fortfarande intogo framskjutna ställningar. Oppositionsgrupperna, arbetarpartiet och de oberoende liberalerna, lovade stödja regeringens krigspolitik, men det ansågs liksom år 1914 lämpligast att tills vidare avstå från tanken på en nationell samlingsregering.

Den reorganiserade ministären förblev i huvudsak oförändrad till i början av maj år 1940. Många tecken tydde dock på att regeringens och särskilt Chamberlains ställning oavbrutet försvagades. Inom och utom parlamentet yppade sig växande farhågor för slapphet och ineffektivitet i krigföringen. Den 7 januari 1940 avgick krigsministern Hore-Belisha, som gjort sig känd för energiska insatser. Anledningen synes främst ha varit ännu icke fullt utredda motsättningar mellan honom och premiärministern. I början av april samma år blev Churchill ordförande i ett försvarsråd, som skulle handha den närmaste ledningen av krigföringen. Under och efter den tyska ockupationen av Norge blev regeringen föremål för de hårdaste angrepp även från medlemmar av den konservativa majoriteten. Endast med svårighet och på grund av sin makt över den konservativa partiorganisationen lyckades Chamberlain vinna förtroendevotum den 9 maj efter en debatt om norgefälttåget. Många av högerens främsta män och särskilt de till partiet hörande officerarna röstade jämte oppositionspartierna mot regeringen.

Då dagen därpå, den 10 maj, tyskarna inföllo i Holland och Belgien, var regeringens öde beseglat. Man var allmänt överens om att en nationell samlingsregering måste komma till stånd. Arbetarpartiet vägrade emellertid att ingå i en av Chamberlain ledd ministär. Chamberlain tvingades att omedelbart begära avsked och

uppdraget att bilda regering gick till Churchill, som sedan länge framstått som den givne ledaren av en nationell koalition. I det nya kabinettet, som snabbt färdigbildades, blev Churchill premiär- och försvarsminister. Krigskabinetten, minskat till fem medlemmar, bestod av premiärministern, två andra konservativa, Chamberlain och Halifax, samt två medlemmar av arbetarpartiet, Attlee och Greenwood. I regeringen ingingo vidare ledande män av alla partier, bland dem högermännen Eden och Duff Cooper, liberalen Sinclair och arbetarrepresentanterna Morrison och Bevin.

Den nya regeringen mötte enig anslutning. Då Churchill den 13 maj presenterade sitt kabinett i underhuset, förklarade han: "Jag har intet att bjuda er annat än arbete och svett, tårar och blod. Vi ha intet annat framför oss än en skärseld av det mest fruktansvärda slag. Om ni fråga, vad vår politik går ut på, kan jag svara: att föra krig, krig till lands, till sjöss och i luften med all den kraft Gud må ge oss. Om ni fråga, vad vårt mål är, kan jag svara med ett ord: seger. Vårt mål är seger till varje pris, seger trots all terror, seger hur lång och hård kampen än må bli, utan seger måste vi uppge hoppet om fortsatt existens." Regeringen erhöi enhälligt förtroendevotum i underhuset. Följande dag beslöt arbetarpartiets årliga kongress, som var samlad just vid denna tid, att med 2,413,000 röster mot 170,000 godkända partiets medverkan i regeringen. Detta beslut, liksom diskussionen inom arbetarpartiet överhuvud, visade, att partiet i långt högre grad stod bakom den nationella krigspolitiken än vad fallet varit under förra världskriget. Det blev tydligt, att den dåvarande kommunistiska agitationen för fred icke påverkat de engelska arbetarna.

Churchills ministär undergick under åren 1940 och 1941 endast obetydliga förändringar. I augusti 1940 blev lord Beaverbrook, som gjort betydande insatser under förra världskriget, medlem av krigskabinetten. I oktober avgick Chamberlain; i samband härmed utökades krigskabinetten, varvid arbetarledaren Bevin inträdde. I december ersatte Eden lord Halifax som utrikesminister.

De engelska motgångarna under den senaste tiden ha föranlett förnyad kritik mot regeringen. Churchills ställning synes vara orubbad, men vissa av hans medhjälpare ha ansetts ansvariga för fel och försummelser. För att ytterligare öka regeringens effektivitet vidtog Churchill i slutet av februari 1942 en genomgripande reorganisation av ministären. Såvitt man vet, ha politiska skäl härvid icke spelat in och ur partipolitisk synpunkt är ministärens sammansättning oförändrad. Det mest uppseendeväckande inslaget i ombildningen är, att sir Stafford Cripps, förutvarande ambassadör i Moskva, blev medlem av krigskabinetten och ledare av underhuset. Cripps var för ett årtionde sedan en av ledarna för arbetarpartiets radikala flygel och blev på grund av sin agitation för en ytterligtgående "folkfrontspolitik" utesluten ur partiet.

Ett stort antal ombyten och ombildningar ha sålunda kännetecknat den engelska ministärens

sammansättning under detta krig. I detta hänseende har läget varit detsamma som under förra världskriget. Även då utbyggdes och omorganiserades ministären gång efter annan. I båda fallen har man gått över från en parti-regering till en nationell samlings-regering. Den statsman, som allmänt ansetts vara den mest hänsynslöst energiske representanten för segerviljan, har efter en tids krig övertagit ledningen. Vid sin sida har han fått ett av några få män bestående krigskabinett; gång efter annan ha mindre förändringar genomförts, som syftat uteslutande till stärkande av ministärens kapacitet.

Regeringens brist på stabilitet har på vissa håll ansetts utgöra en svaghet. Å andra sidan har betonats, att den parlamentariska demokratin även under krigstid bevarat sina väsentliga drag; debatten och oppositionsrätten ha bibehållits okränkta och den sakligt starka kritiken har kunnat göra sig gällande. Detta är i och för sig, har det sagts, en fördel av omätlig betydelse. Därigenom säkras regeringens fäste i den allmänna opinionen och missnöjesanledningar, som eljest skulle kunna bli farliga, avlägsnas. Härtill kommer, att de av parlamentet och opinionen framdrivna förändringarna i stort sett anses medföra en ständigt stegrad effektivitet hos regeringen. Och i fråga om själva målsättningarna ha under detta krig, likaväl som under förra världskriget, de växlande ministärerna och ministrarna representerat en fast och stabil ståndpunkt.

Herbert Tingsten.